

10. Přílohy

10.1 Textové příloha

1) Jan Bohumír Dlabač: Rozmlouvání mezi farářem a sedlákem českým.

Farář: Vítám vás! Co pak chcete můj milý sousede?

Sedlák: Přicházím na zvědy, velebný pane!

Farář: A na jaké?

Sedlák: Poněvadž skrz naši ves skoro denně vojsko přecház a my neustávně přípřež a nebo všeliké jiné potřeby za vojskem voziti, obilí, seno, slámu, potažný dobytek, ano i všeliké daně odváděti musíme, tak bych se předc rád od Vaší velebnosti dověděl, proč tato vojna mezi rakouským a francouzským dvorem vznikla? - a poněvadž jsem i toto na mnohých místech, jak od pana správce, tak i našeho pána poštmistra, ano i v Praze na trhu slyšel, že se Francouz o zkažení celé Rakouské říše pokouší, jestli jest to předce pravda, a nebo ne?

Farář: Vidíte můj milý příteli, to mně těší, že se to spíš ode mně, nežli od nějakého tlučhuby dověděti chcete. Zkrátka vám povím, co o tom mně povědomo jest. Předně žádná jiná příčina té nynější vojny není, nežli ta, že francouzský panovník jak jiné říše a svobodné obce zrušil a do své moci uvedl, tak že i celou Rakouskou říši zrušiti a ji po kusu jiným svým bratřím, přátelům a svým generálům rozdati, a spravedlivého pána s celým jeho rodem z ní vyhnati; a nebo, kdyby se to nestalo, jako otroka zas pod svou mocí mocí ho držeti a jemu vši svobodné mocnosti odejmouti chce. Toť jeho vlastní ohlášení, které on v německých zemích mezi lid rozdati kázal, potvrzuje. On se v svém spisu zapřísahá, že dům Rakuský zkažiti musí, z čehož také zkáza následuje. Aby tehdy toho tak zlého skutku nevyvedl, jiného prostředku náš císař pán nevěděl, nežli, aby s mečem své země, kteréž on od svých slavných předků zdědil, hájil a svým potomkům dobře zachovaných zanechal. Jak myslím, že náš nejmilostivější pán země za příčinou toho svou povinnost koná. A protož hned k meči sáhl. Za druhé: Až dosavad ani slova našemu pánu země daného, ani jakéhokoliv veřejně učiněného závázku francouzský panovník jemu nezdržel, ve všech případnostech ho podvedl, jak se toho v císaře pána spisu, v němž se o pokoji v Prešpurku zavřeném jedná, dočísti můžete; a také, že toliko on sám jediným panovníkem celé téměř Evropy býti chce. Hle! To jsou příčiny, které nejenom pána země, ale i každého věrného a dokonalého poctivého obyvatele k všemožnému zastání své vlasti pohnouti musí. To ale víte, že toho sám Pán země vyvédsti nemůže, a že mu k tomu jeho věrní poddaní nápomocni býti musejí.

Sedlák: Toť jsou ovšem důležité příčiny k vojně. Jaké ale tejrání lidu! Jaké trampoty! A jakáž psota ve válečný čas nás všechny souží! Pro Boha! Co tady lidu zajde!

Farář: Nyní dejte pozor, co vám řeknu. Co pak by lepší bylo, buď tyto trampoty, které toliko v čas vojny nějaký čas trvají, a při zavřeném pokoji pomíjí, a nebo kdyby nepřítel sobě celou Českou zem podmanil, vás neustále soužil, vaše syny do boje do cizích dalekých krajin zaslal, aby tam jedině pro jeho nádhernost a pýchu bojovali, a za něj krev vylévali! – kdyby vaše

ženy, vaše dcery o čest a dobré jméno připravil! – kdyby vás vydrancoval, vyhubil a z vašich vlastních příbytků vyloukl a vás o vaše jmění, co jste sobě v potu tváře vysloužili a zachovali připravil! – kdyby vaše svaté katolické náboženství, kteréž každému katolickému křesťanu za jedinou útěchu na tomto světě slouží potlačil, duchovním jak klášterním, tak světským, velikým i malým, a všem mým spolupastýřům statky pobral, je vyhnal, jestliby kde někteří pozůstali, k vychování jim ani vídeňského nedal, a jak se to v francouzských zemích v pravdě děje, že je obecný lid vychovávatí musí, i vaše duchovenstvo, i vy vaše duchovenstvo vychovávatí musili! – kdyby i vám a manželkám vašim neobmezené svobody dal, že by jste jeden druhého bezevší příčiny opustili, a žádného manželského závazku zachovatí povinni nebyli! I to by naše přemilá vlast pěkného štěstí došla!

Sedlák: Jistý pán mne ale o tom jednou (u)jistil, že francouzové takových skutků v žádné buď vybojované, a nebo jak jiní praví, s podvodem obdržené zemi, a ani v své vlasti netropí, že jsou dobří lidé a učení, jeden druhému, rovní, a že mnohem blahoslavenější život a správa země všudy jest, kdekoliv oni se usazují a panují.

Farář: Ten Pán, jak z vaší řeči poznávám, nemusil mnoho novin a jiných vydaných spisů čísti, kde se chování nynějšího francouzského národu velmi dobře a světle vypisuje. A nebo snad dokonce nějaký uplacený francouzský špehýř a zrádce to byl, jakých dost po celém světě roztraušeno jest, a snadby pražský politický císařský auřad, i v Praze a po české zemi, jakož on již s velikou pochvalou často učinil, takových uplacených zrádců vyzkoumati mohl. Ani vše o tom krvavém pozdvihnutí lidu v francouzské zemi s vámi, poněvadž vám to již z českých novin předešlých let povědomo jest, jednati nechci. Toliko vám jen ponavrhnuju, co s Piusem Sedmým nejvyšším náměstkem krystovým v Římě a co s králem Španělským, celým jeho rodem, a vším Španělským národem sobě onino nezdárnici započínali. Hled'te! a považte, že svatý Otec Pius Sedmý, papež Římský pro zachování pokoje a víry katolické z Říma do Paříže jel, tam ho za císaře francouzského korunoval, jeho převeliké vojsko za několik let ve Vlaších živil, a jak se mu za všechno odměnil? – Zbavil ho všech k stolici papežské přináležejících zemí, příjmy a poklady papežské náramně vyprázdnil, a nyní ubohý svatý otec jako vězeň a otrok, tam od francouzského jako vězeň a otrok, tam od francouzského vojska se drží. Toho všeho, jestli mně věřiti nechcete, výtahu listovního dopisování mezi římským a císařským francouzským dvorem od stránky 40 až do 43 a.t.d. dočísti se můžete, a já vám té knížky rád na nějaký krátký čas zapůjčím. V Římě, a po celé vlašské zemi pohlaví ženské k nešlechtemostem tělesným od nich nucené a zavedené bylo – žádná matka, a žádná panna před nimi až dosavad jisté nejsau. A jak je o čest a čistotu i nevinnost, tak je také o muže, syny, bratry, přátele, ano i všechn nábytek připravují. A v Španělské zemi, zas královského syna proti otci jeho králi popuditi, a potom za příčinou vypuklé městské bouřky se silným vojskem do země vtrhli, největších pevností obsadili, pak krále a celý královský rod do Bajonu, francouzského města, s podvodem a pod fochem až dosavad neporušeného přátelstva vyzvali, aby je všecky, jak i ostatní čekance této koruny o všecko postupné dědictví připravili. Tak Napoleon, tak i jeho náhončí v Španělských sobě prováděli. Už se proti novému na trůn královský od Napoleona dosazenému králi Josefovi bratru jeho celá Španielská zem pozdvihla, a proti němu bojuje, svého krále, svatého náboženství a své milé vlasti hájila, a až dosavad hrdinsky hájí. O tom všem se zase z jiného Španělského [spisu pozn. V.H.], co vám též rád k přečtení dám, přesvědčiti můžete. Pro Boha! co tam krve prolito bylo! co tam za nešlechtemosti ti nezdárnici páchali! A to mají oni dobří lidé! A to má to blahoslavenější živobití, nežli za panování našeho pravého Otce Františka býti! Mluvte jenom s lidem těch takových podmaněných zemí, ti vám teprv divy vypravovati budou. A pak seznáte, zdaliž ten pán pravdu mluvil, aneb ne? – Dle jeho řeči podivný pán to býti musí! A snad jest on též jeden z těch, jenž buď uplacení francouzští zrádcové, a nebo jenžby se rádi při vpádu

nepřátelském do Čech, svých dluhů zprostiti, a potom svobodnějšího a chlípnějšího života se chytili, i bez náboženství a městského právního života, abych tak slovem řekl, jako hovada živi býti chtěli! A proto takoví daremníci by rádi nepřítel v zemi míti žádali, aby věž babylonskou na místě Šalamounského chrámu snad vystavěti mohli. Však již předešlých věků se rozliční národové o to samé snažili, a nikdy až dosavad toho svého mínění vyvédsti nemohli!

Sedlák: *V skutku mně tak, jak mně takové Jonáky vaše velebnost vypisuje, ten přichází. I také na císaře pána lál, vojenské vůdce a vojsko haněl, a všechny přípravy, kterékoliv císař pán k obhájení a zastání naší přemilé vlasti, i ostatních Rakouských zemí započal, tupil; žádným našim zprávám nevěřil, toliko francouzské noviny, v nichž mnoho nespravedlivých obviňování a pohanění domu Rakouského, a jeho vojska se nachází, až k nebi vyvyšoval, a celý jako pomámený o tom žvachtal.*

Farář: *Tak jste to tehdy sám také pozoroval! To mne těší! Vidíte ale můj milý Soudede! Ještě vám něco o takových pánech řeknu. Takoví tluchubové, jenž dřív své celé jmění buď hrou, a nebo nevěstkami promrhali, hodně dluhů nadělali, přes míru a pupně živi byli, vždy se potom do takových domů vetřou, kde se buď uživiti, a nebo ještě za všechno zažité dobré ošáliti svého dobrodince mohou, a nebo kde se buď noviny silně vypravují, a nebo psaní z cizích zemí se čtou, a také, kde všelici jak domácí tak i cizí obchodníci v hromadu se scházejí. Co tam tehdy zaslechnou, byť i tomu zcela nerozuměli, tak to zase jiným vypravují, tak že se mnohdykrátě svou řečí tak silně prozrazují, jakoby od nepřátelské strany za to uplacení byli. Znalť jsem i já mnoho takových tluchubů v Praze, a jak sem před mnoha lety ještě na vysokých školách v Bohoslovnosti se učil, s nimi sem se scházel; a již tehdy o rovnosti a svobodě, o zjinačení městských a národních práv monho veřejně mluvili. A coby jste k tomu řekl, když to veliké nebezpečení nepřátelského vpádu do naší vlasti roku 1796 nastávalo, které ale Bůh skrze přičinění Arcinížete Karla od nás odvrátil, tak jistá nestydatá osoba mně řekla, že samá se svým mužem nepříteli vstříc půjde! – To mne ale až posavad těší, že ta jistá rozená Češka nebyla, ale jako cizozemka v Praze se zdržovala. I také francouzští učitelové jazyka svého s radostí na své krajané čekali. Věřtě milý Sousedo! že takoví lidé jiného nic, nežli svého vlastního zisku, nevyhledávají, a s cizím zbožím se obohatiti chtějí. A poněvadž všechno své jmění promrhali, tak také ničehož ztratiti nemohou; a proto sobě z nepřátelského vpádu do naší milé vlasti nic nedělají.*

Sedlák: *Však již Velebný pane mnozí praví, že nepřítel v Bavořích naše vojsko potloukl, do Rakous vtrhl a již u Vídně své stání má.*

Farář: *Jestli nepřítel, jak již sám o tom nepochybuji, do Rakous vpadl, nevím, jak zase tam odtud vyleze. Věřte, že Rakušané pravdivými následovníci Tyrolských udatných a věrných obyvatelů jsou. Já je znám, co za lidi jsou, a v lásce k pánu země a své vlasti, i s Čechy se rovnati mohou. Oni svůj život rádi pro Františka dají. A kdyby se Tyrolům lépeji pod Bavorským králem bylo vedlo, tak by byli nad příchodem Arcinížete Jana tak radostně nesplesali, zbraně se nechopili, a nepřítelům znamenité pohromy nezpůsobili. Již nyní zase celé Tyrolské hrabství v rukou slavného domu Rakouského stojí, a tudy celá společnost francouzského vlašského vojska s francouzskými v německé říši stojícími pluky a těmi přetržená jest. Tu jest viděti, kde pravá vlastenská láska jak k pánu země, tak i k vlasti panuje! Kde svaté náboženství u vážnosti jest! – a hnedle, jakby ti dobří Tyrolové bez toho spasitelného prostředku o tak důležité věci se pokoušeti mohli! – kde náboženství křesťanské panuje, tam jest také svědomí, kde svědomí, tamť jest též poctivost, a spravedlnost a upřímnost, stálost a udatnost. Kde ale toho není, tak takovému daremníku vše jedno jest, buď on někoho okrade, a nebo ne. Jemu vše jedno jest; buď on nás zabije, a nebo vás při živobití*

nechá; buď on někoho okrade, a nebo ne. Jemu vše jedno jest; takový člověk nebojí se žádného věčného trestu, a také na věčnou odměnu po smrti nečeká, a právě jako hovado svůj život skončí. Jináč ale věrní a upřímní Čechové, dobří a zmužilí Rakušané, poctiví a stálí Moravané, a hrdinští Tyrolové o zastání pána země a svých vlastí smežšlí – a skoro bych říci mohl, že i jiný jistý národ v tom převyšují. A o vás jsem také přesvědčen, že kdybyste 24 synů, jako před časy jistý pán Český jménem Waldštejn, jenž s 24 svými syny do pole proti nepříteli táhl, měl, že byste s nimi zároveň ještě při našich šedinách proti nepříteli do pole táhl? Není-li pravda?

Sedlák: *Nejináč Velebný pane! Vždyť mně má vlast již od sedmileté vojny, v kteréž jsem jako pohůnek ve dvoře sloužil, a všeliké potřeby za vojskem jsem tam v Čechách, ano i do Slezka a Sas vozil, tak dobře povědomá jest, že bych sobě troufal nějaký pluk obrany České proti nepříteli do pole vésti. A já též myslim, že mne svaté náboženství, láska k pánu země a k mé milé vlasti do pole jít a zbraní se chopiti vedou, abych také k přemožení toho tak nádherného a jedině po své vlastní cti a roztáhnutí se po celém světě toužícího nepřítele nápomocen byl. A nám všem překrásný příklad knížata Josef a Antonín z Lobkovic, Kinský, Swarcenberg, hrabata Clam – Gallas, Clam – Martinic, hrabě František z Hartigu, hrabě z Vrbny, a jiní mnozí z rytířského a městského stavu, zanechavše doma svých rodů, manželek a dětí, dávají, a v pravdě již k potlačení toho nepřítele, který skoro celý svět do neštěstí již uvedl, již dílem z vlasti vytáhli a hranice osadili, a také se s ním hrdinsky potýkali. Já se přiznávám, že i to jejich vynasnažování příčinou jest, že naše celá obec všecko ráda pro odvrácení cizího nad námi panování, pro zachování samostatnosti naší vlasti, a pro obdržení stálého pokoje činí, co se nám koliv k odvádění ukládá, bez meškání to hned na místo odvážíme, a žádného nákladu nelitujeme.*

Farář: *Bůh vás zachovej v tom tak dobrém předsevzetí a vykonání vašich povinností. Za to vás ale žádám, jestliže buď v Praze, aneb kde jinde s nějakým takovým ničemným tlučhubau, nectnostným a podvodným šálíčem se sejdete, tak ho na to vše, co sem vám vypravoval, upamatujte, a jemu do očí pravdu mluvte; a nebo ho také i u práva udejte, aby svou prašivinou jiných upřímných Čechů nenakazil. Takoví lidé jsou právě jenom škůdcové naší přemilé vlasti. Věřte! Že se jich v každém stavu dost nachází, jenž i ubohého prostého vojáka od věrnosti k pánu země a k vlasti mnohdykrátě odlaudili, a celé pluky a témy nepřítele zrádně nepříteli prodali.*

Sedlák: *To se mně samému za pravdu zdá. Vždyť sem také jednou slyšel, že pruský král tím způsobem o své pevnosti, a skoro o dva díly svých zemí přišel.*

Farář: *Dobře jest, že mi o králi pruském zmínku činíte. I také vám o něm něco v krátkosti řeknu. Kdyby byl on léta 1805 s naším dvorem upřímně jednal, tak by se toho roku na Moravě u Slavkova svedená bitva slavněji byla skončila. Tehdy se král pruský od francouzského císaře omámiti dal, a nato hned druhým rokem se mu za všecku pomoc slušně odměnil. Pak se mu teprv oči otevřeli – a poznal, že přenáramně chybil. – Nyní ale jináč a mnohem lépeji smežšlí. To jistá již pravda má býti, že s naším dvorem v přátelském srozumění jest, a že Arcikníže Ferdinand Varšavské vévodství, které mu Napoleon vzal, a Saskému králi, ovšem jen na čas dal, obsadil, a to jak za to máme, k ruce krále krále pruského.*

Sedlák: *Za to by král pruský našemu dvoru věčně děkovati měl.*

Farář: *Z toho již poznáváme, že náš přemilý Mocnár žádných nově vybojovaných zemí skrze nynější vojnu nevyhledává; ale toliko srdečně žádá, aby celá německá Říše do svého*

předešlého stavu přišla, a oné země, kteréž sprevedlivým pánům nespravedlivě odňaté byly, jim zase připadli, a tím způsobem svatého trvanlivého pokoje všem jiným národům a sobě vymohl.

Sedlák: *I toť jest ta nejspravedlivější příčina této nynější vojny, na kterouž jsem se hned s počátku Vaší velebnosti doptával.*

Farář: *A ne jiná. Hled'te tehdy vším možným způsobem císaři pánu nápomocnými býti; a denně Boha všemohoucího proste, aby našemu pánu země svého požehnání udělil, všeho štěstí popřál, jeho císařských pánů bratří jakožto slavných vůdců a hrdinů mysl osvítil, vše vojsko sílil, a odevšeho neštěstí a před cizím panováním jak naši přemilou vlast, tak také jiné domu Rakouskému přínáležející země zachoval.*

Sedlák: *I to jsem u Vaší velebnosti pravého potěšení, jehož každý obyvatel v nynějším válečném běhu zapotřebí má, nabyt. S velikou radostí to vše mým sousedům vypravovati, a je k milování Pána Boha, pak k zastání našeho pana země dobrotivého Františka nabízeti budu. Děkuji tehdy za všechno a vaší velebnosti to Bůh zaplatí, co v mém srdci dobrého svou řečí způsobila.*

2) Neznámý autor. Leták s uvedením Milí Čechové

Milí Čechové!

Jistým nadáním pohnut jsa, abych slávu našich předkův v království na paměť uvedl, kterak k podivení všem národům vprostřed cizích se usadili, a vyhledávajíce slávu národu svému a zmužilostí jiné převyšovali, s mlčením nemohu pomínout jejich ochotnost, kterak oni každé požádání svého krále nejenom k obraně své vlasti, ale také k potrestání zbujných národů k tažení do cizích zemí hotovi byli. Což říci mám o jejich udatnosti, když ani prudkost vody, ani množství nepřátel jejich hrdinské srdce neodradilo? Proto také vždy z vojenského tažení do své vlasti se slávou se navraceli. Neboť české jméno za hrůzu bylo nepřátelům.

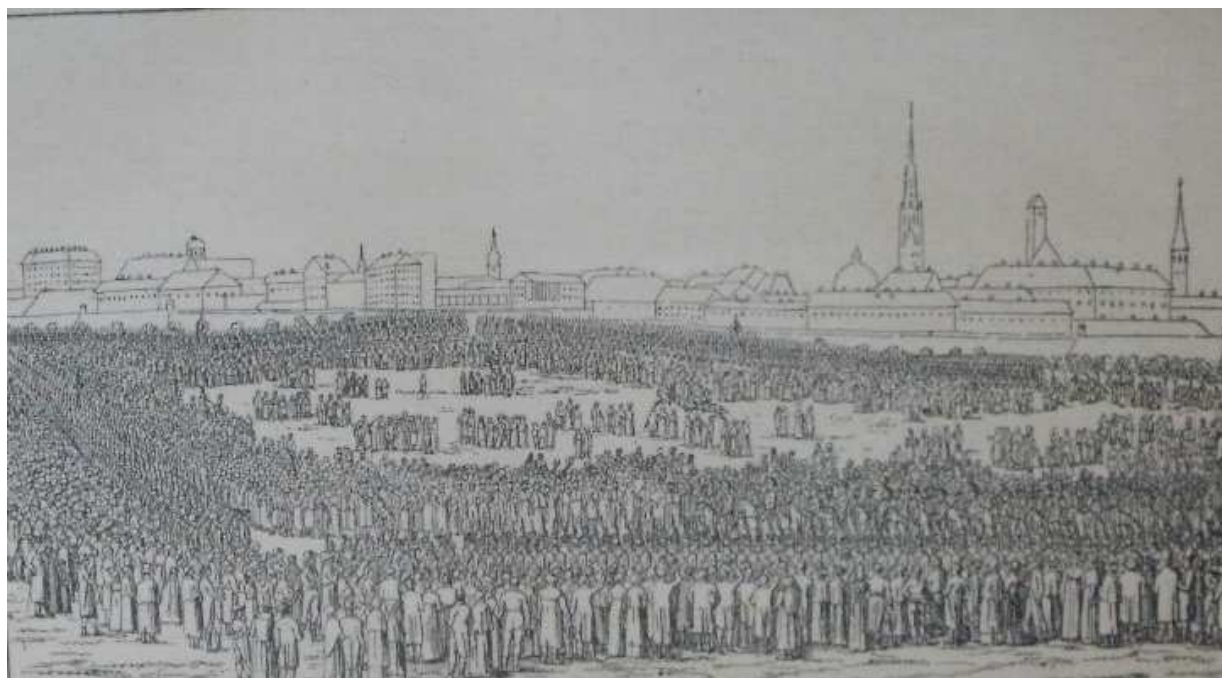
Nyní milí Čechové, příležitost se nám dává, že slávu předků našich s podobnými skutky obnoviti, a to domnění (že jsou Čechové leniví a bázliví) zrušiti můžeme, obzvláště má nám za podnět býti, lest a podvodné jednání našich nepřátel, kteříž jednu země za druhou jako housenky šírají a ubohé obyvatele na žebrotu přivádějí, a tak naši požehnané zemi učiniti smýšlejší a nás do otroctví přivéstí se odvažují, ač vám moji milí vlastenci dobře vědomo jest, že předkové naši vždy svému pravému pánu země věrni byli, a od ledajakéhož vymyšleného mocnáře podvésti se nenechali.

Doufám v Boha, že i Vy z lásky k našemu dědici a zástupcovi českému svatému Václavu, též k našemu nejmilostivějšímu císaři pánu a králi českému a dědičnému, k obhájení vlasti a k slávě národu českému zbraně se chopte, a našim na hranicích stojícím bratřím nápomocni buďte. Pomněte jen, jak srdce jejich bude plesati, když své milé přátele a vlastence dobrovolně k obhájení své vlasti a slávy národu českého přicházeti spatří, což jim zajisté větší srdnatost k bojování způsobí.

Nuže milí bratři! Jestli ještě krev česká ve Vás pozůstává a jiskry udatnosti svých předkův v sobě cítíte, jděte a ohlašte se dobrovolně. Co se dotýče zbrojných nástrojů, tuším, že předkův našich následovati budete, ježto mi síla ramena českého dobře povědomá jest, a ten nástroj, kterýž jsem zde vyobrazil, jeden každý s malým penízem sobě způsobiti moci bude,

nicméně ale, kteří jsou mocnější, mečův, ručnic chtějí zaopatřiti, to' na jejich vůli pozůstává. Jedině toho přitom jest zapotřebí, aby mezi námi jednota, láska bratrská, svornost, poslušnost a život šlechetný panoval. Mám za to, že s pomocí Boží a přímluvou svatého Václava, když nepřátelé naši o nás pokusí se, jako včely se na ně vyrojíme a podle obyčeje našich předkův jejich hlav jak makovic potírati budeme a tak naši milou požehnanou zem českou před útokem nepřátelským a drancováním šťastně obhájíme.

10.2 Obrazová příloha:

1) Nástup *Landwehrů* ve Vídni. Otázkou zůstává, nakolik bylo nadšení lidí pro válku spontánní a nakolik jej ovlivňovala dobová propaganda. Různá svědectví však potvrzují, že zejména ve městech se za stát v roce 1809 postavily široké masy obyvatelstva.

2) Ukázka podoby propagačních brožur. Zde současníkům dobře známé *Wehrmannslieder* od Heinricha von Collin.

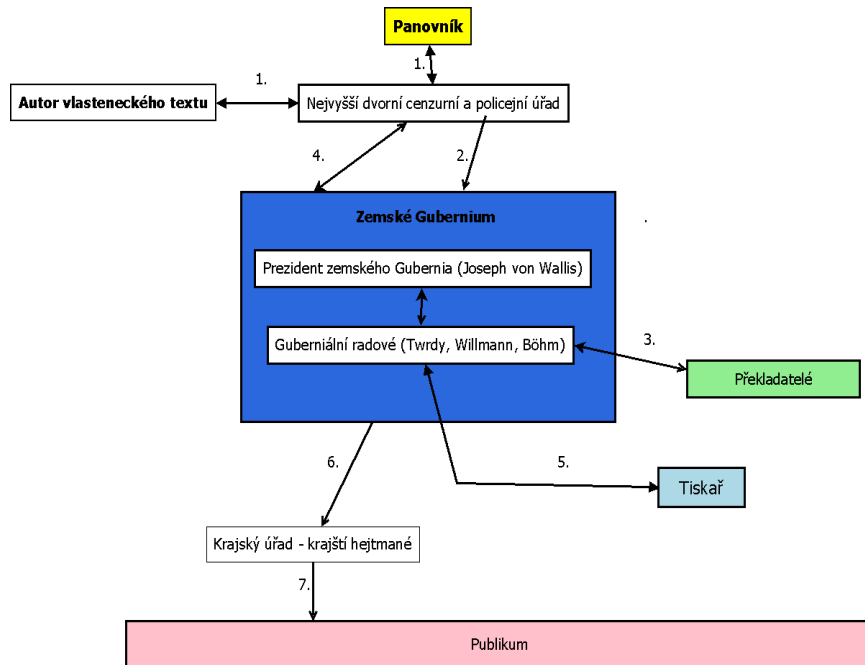
3) Johann Peter Krafft, *Loučení zeměbranců*, 1813, Heeresgeschichtliches Museum, Vídeň.

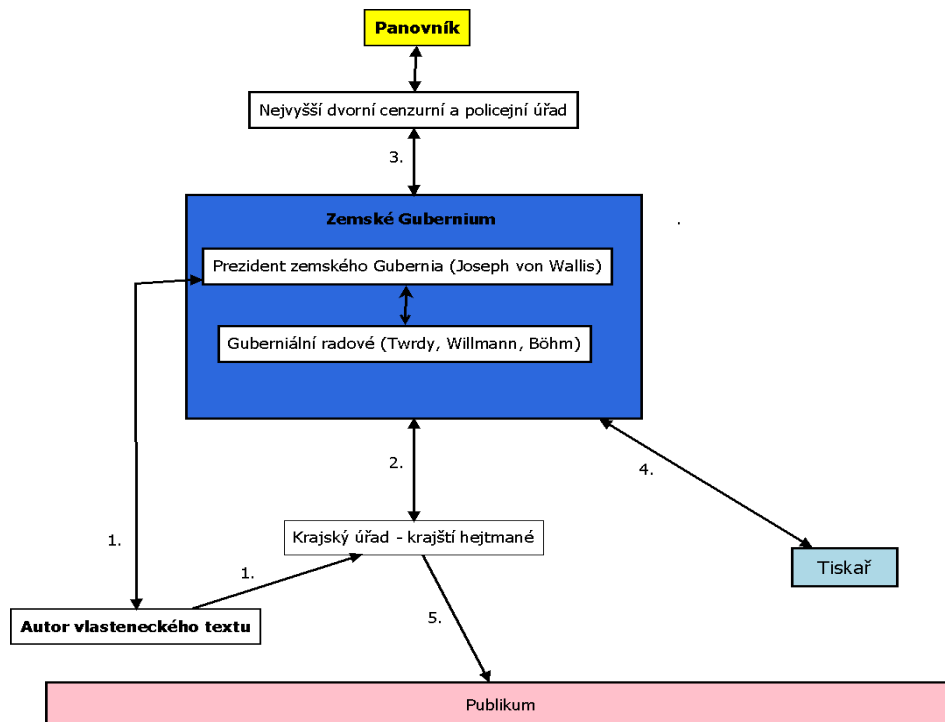
4) Johann Peter Krafft, Návrat zeměbranců, 1817, Österreichische Galerie Belvedere, Vídeň.

5) Johann Huber (podle námětu Johanna Petra Kraffta), Arcivévoda Jan na hoře Hochschwab, 1839, Landesmuseum Joanneum, Gratz. Arcivévoda Jan patřil mezi přední aktéry propagační kampaně.

6) Schéma popisující, způsob jakým se dostávaly texty autorů spojených se zástupci vlády mezi publikum.

7) Schéma popisující, jak se sekundárně mohli na účinné propagaci podílet i lidoví autoři.

